

EMBER ALEX

Erősödő szociális védelem az Európai Unióban: a 883/2004/EK rendelet

A szociális jogok alapkérdései az Európai Közösségek jogában

Az Európai Unió megalakulásával a világ első számú szupranacionális integrációja jött létre. A szupranacionális – elsőbbséget és felsőbbiséget is jelent – integráció nemzetek feletti szövetséget jelent, szemben az internacionális, nemzetek közötti integrációval, mely a legtöbb nemzetközi szervezetre jellemző, amely szükségszerűen jelentős hatást gyakorolt a tagországok jogrendszerére, s ezek között hazánk jogrendjére is. A különböző jogágak kapcsán kérdésként merült fel, hogy melyik jogág mennyiben veszíti el tagállami szintű önállóságát és kerül a szövetségi jogalkotás hatásköre alá. Bár a témánkat jelentő szociális jog területének szabályozása alapvetően tagállami szinten maradt – szemben például a vámokkal és egyéb kereskedelmi szabályokkal, melyek értelem-szerűen szervesen kapcsolódnak az eredetileg gazdasági indíttatású integráció lényegéhez –, mégis több olyan uniós célkitűzés és jogszabály is megfogalmazásra került, mely érintette ezeket a területeket. A szövetség eredeti célja, az áruk, a szolgáltatások, a munkavállalók és a tőke szabad áramlásának megvalósítása kapcsán eredetileg nem merült fel szociális jellegű szabályozás, s az Európai Unió szociális dimenziója közös politika szintjére nem emelkedve csak egyfajta járulékos szabályozásként alakult ki a diszkriminációellenes szabályozás kapcsán.

Az Európai Unió többször is hangsúlyozta, hogy nem gondolkodik egységes, szövetségi szociális rendszerben vagy szövetségi társadalombiztosításban, célja pusztán a tagállami rendszerek közötti koordináció elősegítése. Ez az Európai Uniónak inkább konföderatív jellegét erősíti. A szociális kérdések, illetve a szociálpolitikai vagy társadalombiztosítási koordináció ennek megfelelően nem is vált az EU közös politikájává, szemben többek között a monetáris, a környezetvédelmi, mezőgazdasági, kereskedelmi politikákkal. A szociális jog szabályozása közös politikai jelleg nélkül jelent egy közösen megalkotott jogszabályállományt, amelyeket összefoglalóan az Európai Unió szociális dimenziójának szoktunk nevezni annak ellenére, hogy mára már elismerést nyert az is, hogy az Európai Unió szociálpolitikáját a közösségi politikákkal azonos szinten kell kezelni.

Hans van Ewijk metsző kritikával illeti az unió szociálpolitikáját. Álláspontja szerint „Az EU egyfajta szociális mennyország, vagy azzá készül válni”, holott leginkább szavakkal operál. Ezt példázza a „szociális” melléknév gyakori használata, mint: szociális védelem, szociális kohézió, szociális dimenzió, szociális környezet és szociális jogok.

Véleménye szerint a nagyszerű törekvések fátyla alatt egy attól nagyon különböző valóságot és hallatlanul ellentmondásos politikát találunk.¹

Hogy miért nem alakult ki egységes európai szociális jog, illetve, hogy miért hagyták meg egy ennyire fontos kérdésben a tagállamok önállóságát, arra a választ alapvetően az Unióba tömörülő országok kulturális sokféleségében és eltérő történelmében kereshetjük. A történelmi események jelentős mértékben befolyásolták az ellátórendszerek megformálódását. Valahol azonban hasonló módon zajlott le a fejlődés valamennyi európai államban, mely így mindenütt a saját nemzeti sajátosságokat ötvözte jogrendszerével. Elég, ha arra gondolunk, hogy olyan eltérő szociális rendszereket követő államokat is ötvöz az Unió, mint a segélyezési rendszerek egyik mintapéldáját jelentő Anglia vagy a bismarcki modellt követő Németország.

Ez azt eredményezi, hogy a különböző országok – bár a biztosítási modell túlnyomó többségének tekinthető, sőt teljesen tiszta modell nem lévén, a segélyezési jellegű modellt követő államok is foglalnak magukban biztosítási elemeket – nagyjából ugyanazt a célt jelentősen eltérő eszközökkel valósítják meg. Például jelentősen eltér az, hogy milyen feltételeket szabnak a biztosítottá váláshoz, a különböző ellátásokra történő jogosultság megszerzéséhez, eltérnek a biztosítási események körének meghatározásában, az ellátási formákban, díjakban vagy akár abban, hogy mennyire érvényesül az állam felelősségvállalása, és mennyire engednek teret a jóval kiszámíthatatlanabb magántőke-bevonásnak. A rendszer ilyen jellegű sokszínűsége lehetetlenné tette az egységes európai szociálpolitika vagy egy egységes európai típusú ellátórendszer kialakítását.

Az Európai Unió szociális dimenziójával kapcsolatos szabályozásokat a közösségi joganyag foglalja magába, amelyek közösségi vívmányokból², elsődleges-, illetve másodlagos joganyagból, valamint úgynevezett puha jogból állnak.

Az elsődleges joganyagot az alapító szerződések rendszere képezi, melyek kijelölik a másodlagos jogalkotás jogalapját, és annak céljait.

- Az Európai Szén- és Acélközösséget alapító Párizsi Szerződés (1951)
- Az Európai Atomenergia Közösséget alapító Római Szerződés (1957)
- Az Európai Gazdasági Közösséget alapító Római Szerződés (1957)

Az elsődleges joganyag részét képezik az alapító szerződéseket módosító dokumentumok is:

- Az Egységes Európai Okmány (1986), a Római Szerződés első módosítása
- A Maastrichti Szerződés az Európai Unióról (1992) a Római Szerződés második módosítása, és az ahhoz csatolt 14. számú Jegyzőkönyv a szociálpolitikáról, valamint a Szociálpolitikai Megállapodás
- Az Amszterdami Szerződés (1997), a Római Szerződés harmadik és az Európai Unióról szóló Maastrichti Szerződés első módosítása.

A közösségi joganyag második rétegét képező jog forrásai a rendelet – regulation –, az irányelv – directive – és a határozat – decision –, amelyek egyaránt kötelezőek a tagállamokra. Ezen szabályok az elsődleges szabályok célkitűzéseit hivatottak megvalósítani.

¹ HANS VAN EWIJK: *Szociálpolitika az Európai Unió tagországaiban*, Fordította és szerkesztette: Szombathelyi Szilvia
In: Kapocs A Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet folyóirata, III. évfolyam, 2. szám, 2004. április, 10.

² Acquis communautaire.

A szociális jogok harmadik jogforrási területét képezi az úgynevezett puha jog³. A puha jog ajánlásokat – recommendation –, állásfoglalásokat – resolution – és véleményeket – opinion – jelöl, amelyek nem rendelkeznek kötelező erővel.

Érdemes említést tennünk az Európai Bíróság joggyakorlatáról, mely a jogforrási hierarchia színezetét jelenti.⁴

Összegzésként elmondható, hogy az Európai Unióban a szociális biztonsági rendszerek szabályozása és működtetése alapvetően a tagállamok hatáskörében marad. Minden tagállam felelős a saját szociális biztonsági rendszerének létrehozásáért, működtetéséért, szabályozásáért és finanszírozásáért.

Ezzel szemben a Közösség hatáskörébe tartozik egyrészt a tagállamok szociális biztonsági rendszereinek koordinációja, másrészt a nyitott koordinációnak eszközrendszerének köszönhetően megkezdődött a nemzeti szociálpolitikák közelítése egymáshoz. Hosszú út vezetett idáig, hiszen az Európai Közösségek csak a gazdasági integrációra törekedtek, melynek hatására a szociális kérdések háttérbe szorultak, és csupán az 1970-es évektől mutatkozott igény a szociális jogterület szabályozására.⁵

Út a koordináció felé

Ahogy azt a fentiekben láthattuk, a tagállamok joga, kötelezettsége és egyben felelőssége is a hazai szociális joganyag kidolgozása, hatályba léptetése és annak alkalmazása.

A szociális biztonsági rendszerek koordinációjára való igény már a Római Szerződésben megjelent. A harmonizáció szociális vonatkozású igényét elvették a tagállami szabályozások különbözősége okán. Fontosnak tartom kiemelni a harmonizáció és a koordináció elkülönítését. Míg a szociális biztonsági rendszerek harmonizációja egységes jogelvek és jogintézmények bevezetését jelentené a másodlagos jogalkotás útján, addig a szociális biztonsági rendszerek koordinációja annak garantálását jelenti, hogy a szerzett jogok védelemben részesülnek.

A koordináció szükségességének felismerését a munkavállalók szabad mozgásának bevett gyakorlata indokolta.⁶ Ezen szabadságjog megvalósulásával az uniós polgárok hosszabb vagy rövidebb időre elhagyják az állampolgárságuk szerinti állam területét, és az Európai Unió más tagállamában vállalnak munkát. Az egyes tagállamok szociális ellátórendszere csak a saját állampolgáira vonatkozóan állapít meg jogokat és kötelezettségeket, melyek az adott állam területén vehetők igénybe. Neuralgikus pontként értékelendő a helyzet, ha az állampolgár különböző okok miatt – munkavégzés, tanulás etc. – elhagyja saját tagállamát, és egy másik uniós állam területén az egyébként hazájában neki járó szociális ellátásokat nem tudja igénybe venni.

Az Európai Unió normáinak megfogalmazása gyakran kissé ambivalens jellegű, helyenként elméleti, helyenként gyakorlati vonásokat mutat. Így van ez a szociális jog és a munkahelyi balesetek megelőzését szorgalmazó normák többségénél is, ahol az Unió az

³ Soft law.

⁴ *Az Európai Unió szociális dimenziója*, Szerk.: GYULAVÁRI TAMÁS, Szociális és Családügyi Minisztérium, 17.

⁵ HAJDÚ JÓZSEF: *A szociális biztonsági rendszerek koordinációjának alapkérdései az Európai Unióban*, In: Munkaügyi Szemle, 51. évfolyam, 11–12. szám, 81.

⁶ Ezt támasztja alá a 883/2004/EK rendelet indokolása is: A nemzeti szociális biztonsági rendszerek összehangolására vonatkozó szabályok a személyek szabad mozgásának keretében tartoznak, és hozzá kell járulniuk az életszínvonal és az alkalmazási feltételek javításához.

elérni kívánt társadalmi állapotot fogalmazza meg, azonban a normák minél pontosabb betartatása érdekében arra kényszerül, hogy igenis részletekbe menő, aprólékosan szabályozó normákat alkosson. Az eredmény pedig az, hogy az általános, modell jellegű szabályozás mellé az európai normák iparterületenként különböző, eltérő szabályokat tartalmaznak, melyek csak egy-egy szűkebb terület kapcsán fogalmazzák meg az irányadó munkavédelmi és baleset-megelőzési előírásokat. Ezekre tekintettel Magyarország minden, a munkabiztonsággal kapcsolatos EU-rendeletet beépített jogrendszerébe.⁷

Ha végigtekintjük azokat a normákat, melyeket az EU a munkabalesetekkel, illetve az európai szociális modellel összefüggésben alkotott, akkor megállapíthatjuk, hogy a szervezet tartózkodik attól, hogy jelentősen beavatkozzon a tagállamok jogába, s ennek megfelelően átfogó, minden tagállam számára kötelező és közvetlenül alkalmazható rendelet nem született. Ez talán nem is lenne célravezető, hiszen egy szolidáris társadalomra alapuló szociális rendszer teljesítőképessége alapvetően az adott államok gazdasági teljesítőképességétől függ. Egységes rendszer kiépítése így egyes államok számára – a korlátozottabb gazdasági lehetőségekkel rendelkező keleti államok számára különösen – túlzott terheket jelenthet, mely végeredményben az egészségügyi rendszer működését lehetetlenítené el. Így elsősorban határozatok s a szociális rendszerek kapcsán még gyakrabban ajánlások határozzák meg az Unió által kívánt, elérendőnek megjelölt célokat.

Az Európai Unió szociális modelljét felépítő normákat azok tartalma szempontjából két részre választhatjuk. Egyfelől megkülönböztetjük azokat, amelyek – a munkahelyi balesetek kapcsán – a szűkebb értelemben vett munkavédelemmel foglalkoznak, majd azokat, melyek a szociális ellátórendszerekkel, az ellátásokkal összefüggésben határoznak meg szabályokat.

Összességében megállapítható, hogy az irányelvek megfogalmazásának időszaka a nyitott koordináció módszerének bevezetésével fejeződött be, melynek lényege, hogy a részt vevő tagállamok magatartását nem kötelező erővel bíró jogi normákon keresztül befolyásolják, hanem az autonóm alanyok közös tanulásán keresztül.⁸

A koordináció megjelenése a Római Szerződésben

A Római Szerződés 42. cikkelye a koordináció létjogosultságának eredendője: „A Tanács a [...] a szociális biztonság területén elfogadja azokat az intézkedéseket, amelyek a munkavállalók szabad mozgásának biztosításához szükségesek; e célból olyan eszközrendszert hoz létre, amely a migráns munkavállalók és az azok jogán jogosultak számára biztosítja a különböző országok jogszabályai szerint figyelembe vehető összes időszak összevonását a juttatásokhoz való jog megszerzése és fenntartása, valamint a juttatások összegének kiszámítása céljából, illetve a juttatások kifizetését a tagállamok területén lakó személyek számára.”

Ezen cikkely fényében a Tanács általános felhatalmazást kapott arra vonatkozóan, hogy mindazon intézkedéseket meghozza, amelyek a vándorló munkavállalók szociális biztonságát szabályozva (koordinálva) a munkaerő szabad áramlását segítik elő.

⁷ CSÁK ILDIKÓ: *Munkavédelem az Európai Unióban – Irányelvek és hazai szabályok*, A Munkaadó Lapja, XI. évfolyam, 2004, 41–44.

⁸ HAJDÚ JÓZSEF: *Az Európai Unió szociális joga, különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra*, JATEPress, Szeged, 2008, 10. (=Hajdú, 2008.)

A szociális biztonsági rendszerek legfőbb szerepe abban áll, hogy ne szenvedjen hátrányt az a munkavállaló és hozzátartozója, aki a Közösség más tagállamában kíván munkát vállalni, vagy letelepedni. A koordinációnak elengedhetetlen szerepe van a Közös Piac működésében, hiánya ugyanis akadályozná a munkaerő szabad áramlását.⁹

A szociális védelmi rendszerek koordinációja

A koordinációs rendeleteket megelőzően a ténylegesen migráns munkavállalók, azaz azok, akik a szabad mozgás jogát gyakorolják, csak úgy részesülhettek szociális védelemben, ha olyan tagállamban vállaltak munkát, amelyekkel a Magyar Köztársaságnak kétoldalú egyezménye volt – többek között Ausztriával, Bulgáriával, Kanadával, Dél-Koreával, Németországgal, Romániával és Svájjal – a munkavállalók biztosítása, illetve egészségügyi ellátása tekintetében.¹⁰ Magyarország európai uniós csatlakozásával azonban ez jelentősen megváltozott, a kétoldalú egyezmények¹¹ hatályukat veszítették, és helyükbe lépett az 1408/71/EGK koordinációs rendelet¹², majd az azt módosító 883/2004/EK rendelet. Ez egyben azt is jelentette, hogy a szabad mozgást gyakorló munkavállalók egy jóval szűkebb körű biztosítási szabályt kaptak, azonban ezt egy jóval tágabb területi hatály tekintetében tudták kihasználni. A kétoldalú egyezmények ugyanis általában sokkal kedvezőbbek, mivel csak két érintett állam szabályait kell figyelembe venni, az egységes európai szabályozásnak pedig tekintettel kell lennie más tagállamok szempontjaira is.

A szociális biztonsági rendszerek koordinációját jelenthetik továbbá azon multilaterális – általában valamely nemzetközi szervezet által megalkotott – szerződések is, amelyekhez való csatlakozással, esetleges ratifikálással a nemzeti joganyag részévé válnak.

A Tanács – a Római Szerződés 42. cikkelyének felhatalmazása alapján – 1971. június 14-i 1408/71/EGK rendeletével, illetve a végrehajtására kiadott 574/72/EGK rendelettel megvalósította a szociális védelmi rendszerek EU-n belüli koordinációját. Az úgynevezett „koordinációs rendelet” szabályozta a különböző tagállamok állampolgárainak másik tagállam területén történő munkavégzéséhez kapcsolódó szociális kérdéseit. A koordinációs rendelet jelentett eligazodást abban, hogy melyik országban kell teljesíteni járulékfizetést, és az ellátás melyik tagállam területén illeti meg a migráns munkavállalót. Jelenleg azonban az 1408/71/EGK rendeletet felváltó 883/2004/EK rendelet¹³ – a végrehajtására kiadott 987/2009/EK rendelettel együtt – a hatályos joganyag a témakört érintően, mely 2010. május 1-től alkalmazandó.

⁹ Az Európai Unió szociális dimenziója, Szerk.: GYULAVÁRI TAMÁS, Szociális és Családügyi Minisztérium, 23.

¹⁰ Az Európa Tanács még 1949-ben összeállított egy olyan mintaegyezményt, mely a bilaterális egyezmények megalkotását segíti elő a szerződő államok között. In: HAJDÚ 2008, 14.

¹¹ A kétoldalú egyezményeket a nemzetközi jogi terminológiának megfelelően általában bilaterális megoldásoknak nevezzük.

¹² Az Európai Bíróság határozata a Rönfeldt ügyben (227/89 [1991] ECR I-323): a tagállamok korábban egymással kötött kétoldalú szociális egyezményei az 1048/71/EGK rendelet hatályba lépése után is érvényesek azokban a vonatkozásokban, amelyekben a kétoldalú egyezmények kedvezőbb rendelkezéseket tartalmaznak a migráns munkavállalókra, mint a rendelet.

¹³ Az Európai Parlament és a Tanács 883/2004/EK rendelete (2004. április 29.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról (EGT- és Svájc-vonatkozású szöveg). In: HL L 166., 2004.4.30., 1–123.

A koordinációs rendelet módosításának indokai és a leglényegesebb újítások

Az új koordinációs rendelet megalkotásának szükségességét az elmúlt négy évtized változásai igazolják. A Közösség új tagokkal bővült, ezzel arányosan az uniós állampolgárok száma is emelkedett. A szakemberek pedig a lakosság növekedésével fokozott migrációt jósoltak, melyek nagyobb terhet rónak a társadalombiztosítási koordinációs szabályokra. Az átalakuló munkaerőpiac és a foglalkoztatási szerkezet megváltoztatása – gondoljunk itt a növekvő számú határ menti munkavállalókra vagy az Unión belüli kiküldetés elterjedésére – tovább sürgette a módosításokat.

A korábban hatályban lévő koordinációs rendelkezéseknek megannyi kihívással kellett szembenéznük. A közelmúltban ugyanis egyre több európai ország hozott kardinális, változtató döntéseket saját társadalombiztosítási rendszerük vonatkozásában. Továbbá az Európai Bíróság erősödő ítélkezési gyakorlata is befolyásoló tényezőként hatott.

A Bizottság felismerve a fenti problémákat, melyek a korábbi koordináció elavultságát jelezték, 1998-ban látott hozzá az új koordinációs rendelet kidolgozásához. A rendelet kidolgozása során nehézségként jelentkezett az Amszterdami Szerződés ratifikációja, amely az Európai Parlament nagyobb mértékű részvételét írja elő. Végül a Tanács és az Európai Parlament között 2004. április 29-én született megállapodás, és kihirdetésre került a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet.¹⁴

A leglényegesebb újítások, melyeket az új koordinációs rendelet hozott, a következő pontokban foglalható össze:

- Az alkalmazandó jogszabályok meghatározása területén megerősítésre került az egy ország jogrendszerének elve, melynek értelmében egy adott személyre csak egy tagállam jogszabályai alkalmazhatók.¹⁵
- Megerősíti a lakóhely-kritériumot (residence), valamint tágítja a személyi hatály körét.¹⁶
- Az alkalmazandó jogszabály meghatározása alapvető jelentőséggel bír a koordinációs mechanizmus szempontjából. Nem változik a 1408/71 EGK rendelet azon általános szabálya, mely szerint egy adott személyre csak egy tagállam szabályai alkalmazhatók.¹⁷ Ugyanakkor az új rendelet megszünteti azt a lehetőséget, hogy valaki egyszerre két állam rendszerének hatálya alá is tartozzon.
- A munkavállaló és az önálló vállalkozó személy más tagállamba történő kiküldetésének maximális tartama 24 hónap.¹⁸

¹⁴ MENYHÁRT SZABOLCS: Változó koordinációs szabályok a társadalombiztosításban, különös tekintettel a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet általános szabályaira és a nyugellátásokra. In: Adóvilág – 2008. augusztus, XII. évfolyam 9. szám, 2–3. (MENYHÁRT 2008)

¹⁵ 883/2004/EK rendelet 11. cikk (1) bekezdés

¹⁶ 883/2004/EK rendelet 1. cikk (1) bekezdés

¹⁷ 883/2004/EK rendelet 11. cikk (1) bekezdése a 1408/71 EGK rendelet 13. cikkének (1) bekezdése összehasonlításában.

¹⁸ 883/2004/EK rendelet 12. cikk (1) bekezdés

*A 883/2004/EK rendelet a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról**1. A rendelet célkitűzései*

A rendelet már a kezdő gondolatokban leszögezi, hogy a nemzeti szociális biztonsági rendszerek összehangolására vonatkozó szabályok a személyek szabad mozgásának keretében tartoznak, reflektálva ezzel a korábbi koordinációs rendelkezések indokaira.

Az 1408/71/EGK rendelet jobban közelített a tagállamok szabályozási rendszeréhez, melyet többször is módosítottak abból a célból, hogy ne csak a közösségi szinten zajló fejleményeket vegye figyelembe – beleértve a Bíróság ítéleteit –, hanem a jogszabályokban nemzeti szinten bekövetkezett változásokat is. Ezen tényezők szerepet játszottak a közösségi koordináció terjedelmessé, illetve összetetté válásához. Az új rendelet célul tűzte ki a korszerűsítést és az egyszerűsítést – kizárólag egyetlen koordinációs rendszer kidolgozását –, azonban a változtatások mellett hangsúlyozza a nemzeti szociális biztonsági jogszabályok különleges sajátosságainak tiszteletben tartását. A különböző nemzeti jogszabályoknak azonban, garantálniuk kell az egyenlő bánásmódot az érintett személyek számára.

Már a bevezető rendelkezések tartalmazzák a személyi hatályra vonatkozó általános megállapítást, miszerint a nemzeti jogszabályokban a személyi hatály vonatkozásában előforduló jelentősebb különbségek miatt célszerű azt az elvet megállapítani, hogy ezt a rendeletet egy tagállam állampolgáira, valamint a tagállam területén lakóhellyel rendelkező hontalanokra és menekültekre, akik egy vagy több tagállam szociális biztonsági jogszabályai alá tartoznak vagy tartoztak, illetve azok családtagjaira és túlélő hozzátartozóikra kell alkalmazni.

Az egyenlő bánásmód elve különösen azoknak a munkavállalóknak a szempontjából fontos, akik nem a munkavállalás helye szerinti tagállamban rendelkeznek lakóhellyel, beleértve a határ menti munkavállalókat.

Az egyenlő bánásmód elve vonatkozik továbbá az ellátásokra, jövedelmekre és az egyéb tényállásokra is. A szerzett jogok nem sérülhetnek, de az arányosság fényében ügyelni kell annak biztosítására, hogy a tényállásokkal vagy eseményekkel kapcsolatos egyenlő bánásmód elve ne vezessen objektíve indokolatlan eredményekhez, vagy ugyanarra az időszakra vonatkozó azonos típusú ellátások halmozódásához.

Lényeges szabály, hogy a Közösségen belül mozgó személyek csak egyetlen tagállam szociális biztonsági rendszere alá tartozzanak az alkalmazandó nemzeti jogszabályok halmozódása és az ebből eredő bonyodalmak elkerülése érdekében. Megjegyzendő, hogy lehet az említett főszabálytól való eltérés.

Tekintettel továbbá a különböző nemzeti rendszerek közötti különbségekre, helyénvaló – ahol lehetséges –, hogy a tagállamok rendelkezéseket hozzanak a határ menti munkavállalók családtagjainak abban az országban történő egészségügyi ellátását illetően, ahol a határ menti munkavállaló a tevékenységét végzi.

Külön rendelkezéseket szükséges megállapítani a természetbeni betegségek ellátásai és a pénzügyi betegségek ellátásai halmozódása elkerülésének szabályozására.

A munkahelyi balesetek és a foglalkozási megbetegedések esetén járó ellátások tekintetében szabályokat kell megállapítani az illetékes tagállamtól eltérő tagállamban lakóhellyel rendelkező vagy tartózkodó személyek védelmének biztosítása céljából.

A rokkantsági, az öregségi és a túlélő hozzátartozói ellátások odaítélése tekintetében sajátos rendszer kidolgozása szükségeltetik.

A Tanács nem rendelkezik hatáskörrel olyan szabályok meghozatalára, amelyek a különböző tagállamokban megszerzett két vagy több nyugdíj halmozódását a kizárólag a nemzeti jogszabályok szerint szerzett nyugdíj összegének csökkentése által korlátozzák. Az Európai Bíróság szerint az ilyen szabályok meghozatala a nemzeti jogalkotás feladata.

A rendelet a közösségen belüli munkanélküliség helyzetét is harmonizálni kívánja. A munkavállalók mobilitásának előmozdítása érdekében különösen szükséges a munkanélküli-biztosítási rendszerek és a foglalkoztatási szolgálatok közötti szorosabb és hatékonyabb együttműködés biztosítása.

A koordinációs rendelet „DÁNIA” bejegyzés – az arányosság elvével összhangban – és „FINNORSZÁG” bejegyzés – az egyenlő bánásmód elvével összhangban – révén helyenvalónak találta a különleges eltérések bevezetését a XI. mellékletben.

A törvényi előnyügdíj-rendszereket e rendelet alkalmazási körébe kell vonni, ugyanakkor az időszakok összesítésére vonatkozó szabályt nem kell tartalmaznia, mivel csak nagyon kevés tagállam rendelkezik törvényi előnyügdíj-rendszerrel.

A korábban említett ellátások indokolatlan halmozódásának elkerülése végett szükség van elsőbbségi szabályok meghozatalára.

Rendelkezéseket találunk továbbá két bizottság létrehozásának a kívánalmára is. Az egyik az igazgatási bizottság, amely minden tagállam részéről egy kormányzati képviselőből áll, és amelynek elsődleges feladata, hogy az igazgatási, illetve az e rendelet rendelkezéseiből eredő értelmezési kérdésekkel foglalkozzon, és elősegítse a tagállamok közötti további együttműködést. A másik pedig a technikai bizottság – az igazgatási bizottság égisze alatt működve –, amely az adatkezelés területén rendelkezik feladatokkal.¹⁹ Az utóbbi bizottság munkája lényegesen megkönnyíteni az információcserét a tagállamok között. Az adatkezelés esetében az elektronikus úton cserélt vagy kiállított okmányokat a papíron kiállított okmányokkal egyenértékűnek fogadják el.

A rendelet fenntartja magának az intézkedés jogát – a szubszidiaritás elvének megfelelően –, amennyiben a tervezett intézkedés céljait, nevezetesen a személyek szabad mozgására vonatkozó jog hatékony gyakorlását biztosító koordinációs intézkedéseket a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, és ezért a tervezett intézkedés terjedelme és hatásai miatt azok közösségi szinten jobban megvalósíthatók. Az arányosság elve itt is kritérium, hiszen megfogalmazódik, hogy ez a rendelet nem lépi túl a célkitűzések eléréséhez szükséges mértéket.²⁰

2. Fogalom meghatározások

Az általános rendelkezések keretén belül a rendelet konkretizálja a használt fogalmakat, definiálja azokat. Részletes ismertetésükre csak az adott kontextusban, és a szükséges mértékben térek ki.

Itt jegyezném meg, hogy az unós koordináció leglényegesebb alapelvei változatlanok maradtak. Ezek a következők:

¹⁹ Érdemes említést tenni a trESS-ről e vonatkozásban. A trESS (Training and Reporting on European Social Security) az Európai Bizottság 2005-ben létrehozott projektje, mely tulajdonképpen egy információs adatbázist takar az Unió szociális biztonsági koordinációjáról. HAJDÚ JÓZSEF – BERKI GABRIELLA: *trESS – Információs adatbázis az uniós szociális biztonsági koordinációról*. Munkatügyi Szemle, 52. évfolyam, 2008, III.

²⁰ 883/2004/EK rendelet (1) – (45)

1. Az egyenlő elbánás elve

A nemzeti hovatartozástól független egyenlő bánásmód elve az állampolgárságon alapuló diszkrimináció tilalmát jelenti.²¹ Egy adott tagállam területén jogszerűen tartózkodó személy vonatkozásában ugyanazok a jogok és kötelezettségek az irányadóak, mint az adott tagállam saját állampolgárai tekintetében.

A szociális jogok „diszkriminációmentesítése” csak a munkajogi szabályok harmonizációja után következett.²² A szociális biztosítási rendszerek tagállamok közötti közelítésének érdekében két irányelvet hoztak: a 79/7/EGK irányelv az állami szociális biztonsági rendszerek²³ vonatkozásában írta elő az egyenlő bánásmód biztosítását, a 86/378/EGK irányelv viszont kizárólag a munkáltatók által munkavállalóik részére létrehozott és működtetett úgynevezett foglalkozási szociális biztonsági rendszerekre²⁴ vonatkozott.

2. Az ellátások exportálhatóságának elve

Ezen elv azt próbálja lehetővé tenni, hogy a megszerzett és már elismert jogosultságokat a jogosult a Rendelet területi hatályán belül korlátozások nélkül élvezhesse.²⁵ Tehát a jogosult pusztán abból kifolyólag nem veszíti el az ellátást, mert az igénybevételekor másik tagállamban tartózkodik.

3. A biztosítási (szolgálati) idők szükség szerinti összeszámításának elve

Ennek lényege, hogy egy adott életpálya alatt megszerzett biztosítási, illetve szolgálati idők ne vesszenek el, biztosítva a megszerzett jogosultságok védelmét. Természetesen ez olyan ellátások esetében bír nagy jelentőséggel, amelyeknél igazolni kell meghatározott szolgálati időt vagy biztosításban eltöltött időt.²⁶

A szociális biztonsági szabályozás szempontjából rendkívüli fontossággal bírnak az alapelvek, melyek megpróbálják a szociális jogok széles körű védelmét megvalósítani.

3. A rendelet személyi hatálya

Az új koordinációs rendelet alapvető változásokat tartalmaz a személyi hatályt illetően. A 2. cikke értelmében a rendeletet a tagállamok állampolgáira, egy tagállamban lakóhellyel rendelkező hontalanokra és menekültekre – akik egy vagy több tagállam jogszabályainak hatálya alá tartoznak vagy tartoztak –, valamint ezek családtagjaira és túlélő hozzátartozóira kell alkalmazni.²⁷

A személyi hatály bővülését jelenti továbbá a túlélő hozzátartozóknak a rendelet hatálya alá vonása, akik egy vagy több tagállam jogszabályainak a hatálya alá tartoztak, függetlenül

²¹ Az integráció óta az Európai Unió legfontosabb alapelve.

²² KISS GYÖRGY: *Az Európai Unió munkajoga és a magyar munkajog a jogközelítés folyamatában*. Osiris Kiadó, Budapest, 2003.

²³ Statutory social security schemes.

²⁴ Occupational social security schemes.

²⁵ Kivéteklént vannak olyan különleges, nem járulékalapú ellátások, amelyek nem exportálhatóak.

²⁶ A legjobb példa az öregségi nyugdíj esete, ahol lényeges lehet a különböző tagállamokban megszerzett szolgálati idők összeszámítása.

²⁷ 883/2004/EK rendelet 2. cikk (1) bekezdés

az ilyen személyek állampolgárságától, ha túlélő hozzátartozóik egy tagállam állampolgárai vagy a tagállamok egyikében tartózkodó hontalanok vagy menekültek.²⁸

Nem tartalmaz külön rendelkezéseket a közúti, folyami és légi személy- és teherfuvarozásban alkalmazott munkavállalókra. Esetükben a párhuzamos munkavégzésre vonatkozó általános szabályokat kell alkalmazni.²⁹

A fenti szabályozás azért is mérföldkő az Unió szociális jogalkotásában, mert az új rendelet középpontjában már nem a munkaerő szabad áramlása áll, hanem az Unió polgárainak szabad mozgáshoz való joga.³⁰

4. A rendelet alkalmazási köre

A rendelet tervezetekor a tárgyi hatályt csupán „szociális biztonság”-ként határozták meg, végül a bizonytalanságok elkerülése és a konkretizálás szükségessége végett a tételes felsorolás mellett döntöttek.³¹

A rendeletet a következő szociális biztosítási ágak vonatkozásában kell alkalmazni:

- a) betegségi ellátások,
- b) anyasági és azzal egyenértékű apasági ellátások,
- c) rokkantsági ellátások,
- d) öregségi ellátások,
- e) túlélő hozzátartozói ellátások,
- f) munkahelyi balesetekkel és foglalkoztatási megbetegedésekkel kapcsolatos ellátások,
- g) haláleseti juttatások,
- h) munkanélküli-ellátások,
- i) előnyügdíjak, és a
- j) családi ellátások.³²

A felsorolás nagymértékben hasonlít az 1408/71/EGK rendelet e vonatkozású rendelkezéseire, de eltérésként tapasztalható, hogy az anyasági ellátások koordinációját kiterjeszti az apasági ellátások koordinációjára is³³, továbbá bevezeti az előnyügdíjak harmonizációját. Az előnyügdíj fogalmát a rendelet így határozza meg: a munkanélküli ellátás vagy korengedményes öregségi ellátás kivételével minden, egy meghatározott életkortól az olyan munkavállalók részére járó pénzbeli ellátás, akik csökkentették, megszüntették vagy felfüggesztették jövedelemszerző tevékenységüket, addig az életkorig, amelyben jogosulttá válnak az öregségi nyugdíjra vagy korengedményes nyugdíjra, amely nyugellátásnak a folyósítása nem függ attól, hogy az érintett személy az illetékes állam foglalkoztatási szolgálatának rendelkezésére áll-e; „korengedményes öregségi ellátás” a mindenkori

²⁸ 883/2004/EK rendelet 2. cikk (2) bekezdés

²⁹ Országos Egészségbiztosítási Pénztár, Biztosítási kötelezettség változása a 883/04/EK rendelet szerint In: www.oep.hu

³⁰ Megjegyzendő, hogy az Unió területén legálisan tartózkodó harmadik államok polgáira a koordináció alkalmazhatóságát a Tanács 859/2003/EK rendelete szabályozza. Hazai vonatkozásban egészen új szabályozás van hatályban: a 16/2010. (V.13.) SZMM rendelet a harmadik országbeli állampolgárok magyarországi foglalkoztatásának engedélyezéséről, mely a 8/1999 (XI. 10.) SzCsM rendeletet helyezte hatályon kívül. In: Magyar Közlöny 78. szám

³¹ MENYHART 2008, 3.

³² 883/2004/EK rendelet 3. cikk (1) bekezdés

³³ 883/2004/EK rendelet 1. fejezet

nyugdíjjogosultsági életkor elérését megelőzően nyújtott ellátás, amelynek folyósítását vagy folytatják az említett életkor elérésével, vagy annak helyébe egy másik öregségi ellátás lép.

Kivételt jelent a rendelet alkalmazása alól a szociális és egészségügyi támogatásokra, vagy a háború és annak következményei áldozatai számára nyújtott ellátások rendszere.³⁴

Bár a rendelet kiterjeszti a lefedett ellátások körét, ezzel azonban még mindig nem valósult meg a magánpénztárak által nyújtott ellátások koordinációja. A téma jelentőségét az adja, ha megvalósul az uniós állampolgár által több tagállamban kötött magánpénztári tagsága, de a „végső elszámolásakor” egyik magánpénztár sem tud részére életjáradékot szolgáltatni, mivel az előírt várakozási idővel nem rendelkezik. Ebben az esetben is szükség lenne a szolgálati idők összeszámítására, ahogyan azt a koordináció az állami nyugdíjak esetében megállapítja.³⁵

5. Egyenlő bánásmód

E rendelet eltérő rendelkezései hiányában az e rendelet hatálya alá tartozó személyeket bármely tagállam jogszabályai szerint ugyanolyan jogok illetik meg, és ugyanolyan kötelezettségek terhelik, mint az adott tagállam állampolgárait. Az antidiszkriminációs rendelkezés értelmében, ha az illetékes tagállam jogszabályai szerint a szociális biztonsági ellátások és egyéb jövedelmek kézhezvétele meghatározott jogkövetkezményekkel jár, az ilyen jogszabályok vonatkozó rendelkezéseit ugyancsak alkalmazni kell az olyan egyenértékű ellátások kézhezvételére, amelyeket egy másik tagállam jogszabályai alapján szereznek, illetve egy másik tagállamban szerzett jövedelemre, illetve ha az illetékes tagállam jogszabályai szerint a jogkövetkezmények meghatározott tényállás vagy események bekövetkezésének tulajdoníthatók, az említett tagállamnak a hasonló tényállások vagy események bármely tagállamban történő bekövetkezését oly módon kell figyelembe vennie, mintha azok a saját területén következtek volna be.³⁶

6. Az időszakok összesítése

Ennek lényege, hogy egy adott életpálya alatt megszerzett biztosítási, illetve szolgálati idők ne vesszenek el, biztosítva a megszerzett jogosultságok védelmét. Természetesen ez olyan ellátások esetében bír nagy jelentőséggel, amelyeknél igazolni kell meghatározott szolgálati időt vagy biztosításban eltöltött időt. A legjobb példa az öregségi nyugdíj esete, ahol lényeges lehet a különböző tagállamokban megszerzett szolgálati idők összeszámítása.

Az időszakok összesítése vonatkozásában az új koordinációs rendelet nem tartalmaz speciális szabályokat. A fentieknek megfelelően e rendelet eltérő rendelkezéseinek hiányában egy tagállam illetékes intézménye, amely tagállam jogszabályai:

- az ellátásokra való jogosultság megszerzését, fenntartását, időtartamát vagy feleledését,
- a jogszabályok alkalmazását, vagy
- a kötelező, szabadon választható folytatólagos vagy önkéntes biztosításhoz való hozzáférést vagy azok alóli mentességet a biztosítási, szolgálati, önálló vállalkozó-

³⁴ 883/2004/EK rendelet 3. cikk (5) bekezdés

³⁵ MENYHÁRT 2008, 4.

³⁶ 883/2004/EK rendelet 5. cikk a) – b) pontok

ként folytatott tevékenységi vagy tartózkodási idő megszerzésétől teszik függővé, a szükséges mértékben oly módon veszi figyelembe a más tagállam jogszabályai szerint szerzett biztosítási, szolgálati, önálló vállalkozóként folytatott tevékenységi vagy tartózkodási időket, mintha azokat az általa alkalmazott jogszabályok szerint szerezték volna meg.³⁷

7. Az alkalmazandó jogszabály meghatározása

A koordinációs rendelet az EU eddigi egyik legismertebb, a gyakorlatban az egyik leggyakrabban alkalmazott szabálya.³⁸ Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy nemcsak a szűkebb értelemben vett EU területén alkalmazható a rendelkezés, hanem egy tágabb körben, az Unióban tagi státusszal nem rendelkező államok is alkalmazzák. A koordinációs rendelet területi hatálya kiterjed az EU-n túlra, az Európai Gazdasági Térségre, ahol alkalmazza többek között Norvégia, Izland és Liechtenstein is, de még a rendeletet külön megállapodás alapján alkalmazó Svájc is. Ezen államok esetében a párhuzamos munkavégzésre továbbra is az 1408/71/EGK rendelet alkalmazandó.

A koordinációs rendeletet kell alkalmazni minden munkavállalóra, aki az Európai Unió valamelyik tagállamának állampolgára, illetve, aki valamelyik tagállamban állandó lakhellyel rendelkezik, s munkáját nem állampolgársága, illetve állandó lakhelye szerinti országban végzi, hanem egy olyan, ettől eltérő országban, amely szintén az Európai Unió tagállama.

Az alkalmazandó jogszabályok meghatározása területén megerősítésre került az egy ország jogrendszerének elve, melynek értelmében egy adott személyre csak egy tagállam jogszabályai alkalmazhatók.³⁹

Az alkalmazandó jogszabály meghatározása alapvető jelentőséggel bír a koordinációs mechanizmus szempontjából. Nem változik a 1408/71 EGK rendelet azon általános szabálya, mely szerint egy adott személyre csak egy tagállam szabályai alkalmazhatóak.⁴⁰ Ugyanakkor az új rendelet megszünteti azt a lehetőséget, hogy valaki egyszerre két állam rendszerének hatálya alá is tartozzon. Ennek folyamánként:

- a munkavállalóként vagy önálló vállalkozóként egy tagállamban tevékenységet folytató személyek az adott tagállam jogszabályainak hatálya alá tartoznak,
- a köztisztviselők azon tagállam jogszabályainak hatálya alá tartoznak, amely tagállam jogszabályainak hatálya alá az őket alkalmazó közigazgatási szerv tartozik,
- a lakóhely szerinti tagállam jogszabályai alapján munkanélküli-ellátásban részesülő személyek az adott tagállam jogszabályainak a hatálya alá tartoznak,
- egy tagállam fegyveres erőibe szolgálatra vagy polgári szolgálatra behívott vagy újból behívott személyek e tagállam jogszabályainak hatálya alá tartoznak,
- a fentiek hatálya alá nem tartozó bármely személyre a lakóhely szerinti tagállam jogszabályai vonatkoznak, e rendelet egyéb olyan rendelkezéseinek sérelme nélkül,

³⁷ 883/2004/EK rendelet 6. cikk

³⁸ Manuel Acerea Herrera vs. Servicio Cántabro de Salud-ügy (C-466/04.sz.), továbbá a C-215/99. sz. Jauch- és a C-160/96. sz. Molenaar-ügy.

³⁹ 883/2004/EK rendelet 11. cikk (1) bekezdés

⁴⁰ 883/2004/EK rendelet 11. cikk (1) bekezdése a 1408/71 EGK rendelet 13. cikkének (1) bekezdése összehasonlításában

amelyek szerint az ilyen személyeknek egy vagy több tagállam jogszabályai alapján ellátásokat biztosítanak.⁴¹

Az új rendelet foglalkozási tevékenységet folytatónak tekinti a meghatározott ellátásban részesülő munkavállalókat és önfoglalkoztatókat.⁴²

A munkavállaló vagy önálló vállalkozó által szokásosan egy tagállam lobogója alatt közlekedő tengeri hajó fedélzetén végzett tevékenység az említett tagállamban végzett tevékenységnek minősül. Ugyanakkor az a személy, akit egy tagállam lobogója alatt közlekedő hajó fedélzetén alkalmaznak, és aki az e munkáért járó javadalmazást olyan vállalkozástól vagy személytől kapja, amelynek, vagy akinek a székhelye vagy lakóhelye más tagállamban található, az utóbbi tagállam jogszabályainak hatálya alá tartozik, ha e tagállamban rendelkezik lakóhellyel. Az említett jogszabályok alkalmazásában a javadalmazást fizető vállalkozás vagy személy munkáltatónak tekintendő.⁴³

A kiküldetésben dolgozó munkavállalókra különös szabályok vonatkoznak, melyek a régi rendelkezésekhez képest módosultak. Az ő esetükben a kiküldetés pontos szabályait a tagállami munkajog határozza meg. Az ok, amiért kikerülnek a rendelet hatálya alól, elsősorban ott keresendő, hogy itt nem érvényesül a jogviszony tagállamok közötti jellege. A munkavégzés elsősorban inkább tagállami jellegű, s ettől a felek csak ideiglenesen és kizárólag a munkavégzés helye tekintetében térnek el, s ez nem igényli új, illetve eltérő szabályok alkotását. A kiküldetésben dolgozó munkavállalók esetében a külföldi tartózkodás amúgy is egyértelműen ideiglenes jellegű, hiszen a kiküldetés lényege, hogy a munkavállaló tulajdonképpen ugyanannak a munkáltatónak az irányítása alatt marad, ahol korábban is volt, pusztán egy-egy munkafeladat elvégzése érdekében kell külföldön tartózkodnia.⁴⁴

Az a személy, aki a tagállamok egyikében munkavállalóként végzi tevékenységét olyan munkáltató alkalmazásában, aki tevékenységeit szokásosan abban a tagállamban végzi, és akit az említett munkáltató egy másik tagállamba küld, hogy a munkáltató nevében ott munkát végezzen, továbbra is az előbb említett tagállam jogszabályainak a hatálya alá tartozik, feltéve, hogy az ilyen munkavégzés várható időtartama nem haladja meg a huszonegy hónapot, és a szóban forgó személy kiküldetése nem egy másik személy leváltása céljából történik.⁴⁵ A jelenleg is alkalmazandó rendelet főszabály szerint 12 hónapos kiküldetési időt ismer, mely további 12 hónappal meghosszabbítható. Ugyanakkor az új szabályozás – a kiküldetési összidőtartam változatlanul hagyása mellett – nem ismeri a kiküldetés időtartamának meghosszabbítását.

Ez természetesen már egy egészen jelentős időtartamú kint tartózkodást feltételez, így ez akár visszaélésekre is okot adhat.⁴⁶ Ennek elkerülése érdekében a jogszabály a felváltás tilalmát alkalmazza, vagyis tiltja azt, hogy egy, illetve kettő év eltelte után a munkavállalót egy másik munkavállaló váltsa fel a kiküldetésben. Természetesen a jogszabály ezzel azt igyekszik megelőzni, hogy a munkáltató úgy bújjon ki a fogadó államban járulékfizetési kötelezettsége alól, hogy a külföldi foglalkoztatást kiküldetésnek álcázza.

Az önálló vállalkozók kiküldetése is nagyban hasonlít a munkavállalók fentebb ismertetett kiküldetési szabályaira. A tagállamok egyikében szokásosan önálló vállalkozóként

⁴¹ 883/2004/EK rendelet 11. cikk (3) bekezdés a) – e) pontjai

⁴² 883/2004/EK rendelet 11. cikk (2) bekezdés

⁴³ 883/2004/EK rendelet 11. cikk (4) bekezdés

⁴⁴ A kiküldetés ideiglenessége megmutatkozik abban, hogy a kiküldetésnek időbeli felső határa van, ami magyar szabály szerint legfeljebb 12 hónap lehet.

⁴⁵ 883/2004/EK rendelet 12. cikk (1) bekezdés

⁴⁶ Gondolok itt Cees vd, Berg és Peter Donders nyomán a fiktív vállalatok kiküldő tevékenységére.

tevékenykedő olyan személy, aki hasonló tevékenység végzése céljából egy másik tagállamba távozik, továbbra is az első tagállam jogszabályainak a hatálya alá tartozik, feltéve, hogy az ilyen tevékenység várható időtartama nem haladja meg a huszonnégy hónapot.⁴⁷

A kiküldetésnek a szabályait tehát, melyeket a közösségi jog alapján a tagállami jog határoz meg, közösségi szinten a közösségi irányelvek korlátozzák.

Szintén kivételt képeznek a koordinációs rendelet hatálya alól azok a személyek, akik nem klasszikus munkaviszonyban, hanem az állam és a munkavállaló között speciális, többletkötelezettséget tartalmazó közszolgálati jogviszonyban kerülnek foglalkoztatásra. Nyilvánvaló, hogy itt teljesen egyértelmű a szorosabb kötődés a küldő államhoz, s nincs szükség a koordinációs szabályok alkalmazására. Az új koordinációs rendelet értelmében köztisztviselő az a személy, aki az öt foglalkoztató közigazgatási szerv tagállama annak tekint.⁴⁸

A köztisztviselőkre vonatkozó különleges rendszer továbbá az érintett tagállamban a munkavállalókra alkalmazandó általános szociális biztonsági rendszertől különböző szociális biztonsági rendszer, amelybe a köztisztviselők összessége vagy azok bizonyos kategóriái közvetlenül tartoznak.⁴⁹

A fent megjelölt munkavállalói csoportok nem tartoznak a migráns munkavállalók közé, mivel külföldi munkavégzésük valójában ideiglenes, továbbra is ugyanannak a munkáltatónak az irányítása alá tartoznak, illetve a külföldi tartózkodás az ő esetükben pusztán a rendes munkavégzésnek egy eleme. Így az ő esetükben a koordinációs rendelet alkalmazása helyett az a vélelmet kell fenntartani, hogy ők belföldi munkavállalók.

8. A biztosítási jogviszony igazolása

A 883/2004/EK rendelet alapvetően megszüntette a speciális szabályokat, és a több tagállam területén is végzett munka esetén a biztosítási kötelezettséget a párhuzamos tevékenységre irányadó szabályok szerint kell elbírálni.

Azt, hogy a kiküldetésben dolgozó munkavállaló után a járulékok a kiküldő országban megfizetésre kerülnek, s ott biztosítottnak minősül, korábban az úgynevezett E101 jelű nyomtatvánnyal volt igazolható.⁵⁰ A két vagy több tagállamban párhuzamosan (egyszerre vagy váltakozva) tevékenységet folytató személy magyarországi biztosítási kötelezettsége esetén addig marad a magyar társadalombiztosítási szabályok hatálya alatt, amíg párhuzamos tevékenységét változatlan körülmények között folytatja. Az új koordináció lényegesen megváltoztatta a kiküldetés szabályait. A biztosítási kötelezettség 2010. május 1-jétől A1 nyomtatvánnyal igazolható. A magyarországi foglalkoztató székhelye vagy a biztosított lakóhelye szerint illetékes Regionális Egészségbiztosítási Pénztár (REP) az A1 jelű igazolást legfeljebb egyszerre 24 hónapos érvényességgel adja ki, amely azonban kérelemre ismételtlen hosszabbítható a körülmények megváltozásáig⁵¹ vagy a tevékenység végéig.⁵² Megjegyzendő, hogy ennek az időtartamnak további hosszabbítása azonban a fogadó állam hatóságának egyoldalú döntése (E 102) alapján már nem lehetséges.

⁴⁷ 883/2004/EK rendelet 12. cikk (2) bekezdés

⁴⁸ 883/2004/EK rendelet 1. cikk d) pont

⁴⁹ 883/2004/EK rendelet 1. cikk e) pont

⁵⁰ A kiküldetést megelőzően a Megyei Egészségbiztosítási Pénztárnál volt igényelhető az E101-es nyomtatvány, mely 12 hónapra szolgált – a kiküldetés maximális időtartamának megfelelően.

⁵¹ A Clausula rebus sic stantibus általános érvényű magánjogi alapelveinek beépítése.

⁵² Munkaügyi Értesítő, 2010. június, 197.

Amennyiben 2010. április 30. előtt kezdődött a párhuzamos tevékenység, az A1 igazolás az E 101 érvényességének lejártát követő naptól adható ki.⁵³

A párhuzamos tevékenységre tekintettel korábban kiadott E 101 jelű igazolások a rajtuk feltüntetett érvényességi idő végéig érvényesek maradnak, de egy E 101 jelű igazolást meghosszabbítani csak A1 jelű igazolással lehet. A 2010. április 30. előtt kezdődött párhuzamos tevékenységek esetén a REP legfeljebb 12 havi érvényességű E 101 jelű igazolást adott ki. Ezen igazolások nem veszítik érvényüket, nem kerülnek visszavonásra, illetve nem cserélhetők le A1 jelű nyomtatványra. Amennyiben azonban az E 101 jelű igazolás érvényessége lejár, de a tevékenység azonos körülményekkel folytatódik, a REP a munkáltató kérelmére az E 101 lejártát követő naptól A1 jelű nyomtatványt ad ki, melynek érvényessége 24 hónap, amely kérelemre további 24 hónapra szóló A1 jelű igazolással hosszabbítható a párhuzamos tevékenység végéig.⁵⁴

A kiküldetés feltételei alapvetően nem változtak a korábbiakhoz képest. Egyik ilyen a jelentős belföldi tevékenység folytatása. A kiküldő magyar munkáltatónak Magyarországon továbbra is jelentős gazdasági tevékenységet kell folytatni. A jelentős gazdasági tevékenység akkor valósul meg, ha a kiküldetés teljes időtartama alatt a belföldi és a külföldi gazdasági tevékenység folytatása során foglalkoztatott munkavállalók átlagos állományi létszámán belül a belföldön foglalkoztatottak aránya eléri, vagy a belföldi tevékenységből származó bevétel összes bevételen belüli aránya eléri az ötven százalékot.⁵⁵

Ha a kiküldetés legfeljebb 2 hónapra megszakad, azt továbbra is folyamatos kiküldetésnek kell tekinteni. A munkavégzés két hónapnál rövidebb idejű szünetelése a kiküldetés helye szerinti államban nem eredményezi a kiküldetési idő meghosszabbítását, és nem alapozza meg új kiküldetés megállapítását. Abban az esetben, ha a korábbi kiküldetés lejártát követő 60 napon belül a munkáltató ugyanazon munkavállalóját ugyanazon államban kívánja kiküldeni, a magyar jog akkor alkalmazható az újabb kiküldetésre, ha annak időtartama a korábbi kiküldetéssel együtt sem haladja meg a 24 hónapot. Amennyiben a korábban véget ért kiküldetés utolsó napjától legalább 60 nap eltelt – kivárási idő – és a munkáltató a munkavállalóját ugyanabba a tagállamba küldi vissza, új kiküldetés állapítható meg, amelynek időtartama maximum 24 hónap.⁵⁶

Átmeneti rendelkezésként értékelhető az a szabályozás, hogy amennyiben egy adott, több tagállamot érintő párhuzamos tevékenység esetén egy adott tagállam szabályai szerinti biztosítási kötelezettség 2010. április 30. előtt meghatározásra került, a lényeges körülmények változatlanlansága esetén a magyar biztosítási kötelezettség 2020. április 30-ig folyamatosan fennmarad. A joghátrányok bekövetkezésének elkerülése végett, amennyiben a biztosítási kötelezettség 2010. április 30. előtti megállapítása a munkavállaló vagy az önálló vállalkozó számára hátrányos, és előnye származik a biztosítási kötelezettség 883/04/EK rendelet szabályai szerinti megállapításából, kérheti a biztosítási kötelezettségének újraminősítését. Továbbá, ha a kérelmező a magyar biztosítási kötelezettség megállapítását 2010. május 1. és július 31. között kéri, a 883/04/EK rendelet szerinti biztosítás kezdő napja 2010. május 1. Ehhez kapcsolódik az a szabály, ha a kérelmező a biztosítási kötelezettség újra-

⁵³ Országos Egészségbiztosítási Pénztár, Biztosítási kötelezettség változása a 883/04/EK rendelet szerint In: www.oep.hu

⁵⁴ Országos Egészségbiztosítási Pénztár, Biztosítási kötelezettség változása a 883/04/EK rendelet szerint In: www.oep.hu

⁵⁵ Munkügyi Értesítő, 2010. június, 197.

⁵⁶ Munkügyi Értesítő, 2010. június, 197.

megállapítását 2010. augusztus 1-je után kéri, az új szabályok szerinti biztosítás csak a kérelem benyújtásának napjától állapítható meg.⁵⁷

9. A biztosítási kötelezettség elbírálása

Amennyiben az adott személy párhuzamosan vagy időszakosan váltakozva két vagy több tagállamban végez kereső tevékenységet, a biztosítási kötelezettség elsősorban a munkavállaló⁵⁸ illetve az önálló vállalkozó⁵⁹ lakóhelye szerinti országban állapítandó meg. Amennyiben azonban az adott személy az érintett tagállamokban egy munkáltató javára végez munkát, és a lakóhelye szerinti tagállamban végzett tevékenysége nem jelentős (<25%), a biztosítási kötelezettség a munkáltató székhelye szerinti államban áll fenn.⁶⁰

Amennyiben a munkavállaló, az önálló vállalkozó belföldön és a másik tagállamban is munkavállaló, illetve önálló vállalkozó, a magyar jog alkalmazásának megállapítására a belföldön fennálló lakóhely alapján kerül sor – biztosítás a lakóhely szerinti államban – ha

- a munkavállaló belföldön fennálló munkaviszonyához kapcsolódó munkaidő vagy munkabér (egyéb díjazás) eléri a maximális munkaidő, valamint munkabér (díjazás) 25%-át,
- az önálló vállalkozó belföldön elért bevétele eléri az összes vállalkozói bevételének a 25%-át.⁶¹

A munkaidő, a munkabér, illetve a bevétel arányának számításánál az elkövetkezendő 12 hónap várható átlagát kell alapul venni. Amelynek becsléséhez a múltban teljesített munkaidő, illetve elért munkabér és bevétel átlagából kell kiindulni.

Amennyiben két vagy több tagállamban folytatott párhuzamos munkavégzés mindegyik tagállamban külön munkavállalónál történik, a biztosítási kötelezettség a lakóhely szerinti tagállamban áll fenn akkor is, ha a munkavállaló a lakóhelye szerinti államban tevékenységének kevesebb, mint 25%-át végzi, vagy egyáltalán nem végez tevékenységet.

Amennyiben az önálló vállalkozó önálló tevékenységet párhuzamosan két vagy több olyan tagállamban végez, ahol nem rendelkezik székhellyel, telephellyel, illetve lakóhellyel, a lakóhelye szerinti államban marad biztosított akkor is, ha a lakóhelye szerinti államban gazdasági tevékenységet egyáltalán nem végez.

Ezen esetekben az A1 jelű igazolás azon személyek részére adható ki, akik Magyarországon bejelentett lakóhellyel rendelkeznek, és ezt lakcímkártyájukkal igazolni is tudják.⁶²

A cég székhelye vagy a vállalkozás telephelye alapján kell megállapítani a biztosítási jogviszonyt, amennyiben a munkavállaló, vagy az önálló vállalkozó lakóhelyén nem ren-

⁵⁷ Országos Egészségbiztosítási Pénztár, Biztosítási kötelezettség változása a 883/04/EK rendelet szerint In: www.oep.hu

⁵⁸ A rendelet értelmében a munkavállalói tevékenység, bármely olyan tevékenység vagy azzal egyenértékű helyzet, amelyet az ilyen tevékenység vagy azzal egyenértékű helyzet fennállásának helye szerinti tagállam szociális biztonsági jogszabályai ilyenként kezelnek.

⁵⁹ A rendelet értelmében az önálló vállalkozói tevékenység az olyan bármely tevékenység vagy azzal egyenértékű helyzet, amelyet az ilyen tevékenység vagy azzal egyenértékű helyzet fennállásának helye szerinti tagállam szociális biztonsági jogszabályai ilyenként kezelnek.

⁶⁰ Országos Egészségbiztosítási Pénztár, Biztosítási kötelezettség változása a 883/04/EK rendelet szerint In: www.oep.hu

⁶¹ Munkaügyi Értesítő, 2010. június, 195.

⁶² Országos Egészségbiztosítási Pénztár, Biztosítási kötelezettség változása a 883/04/EK rendelet szerint In: www.oep.hu

delkezik a munkaidő, a munkabér, vagy a bevétel szempontjából legalább 25%-os mértékű tevékenységgel, akkor a biztosítás az őt foglalkoztató munkáltató székhelye, vagy a vállalkozásának telephelye szerinti állam szabályai szerint lesz megállapítva.⁶³

Speciális helyzet keletkezik, amikor a munkaviszony az egyik és az önálló vállalkozói tevékenység a másik tagállamban van. Ebben az esetben a biztosítási kötelezettsége mindig a munkavégzés helye szerinti államban áll fenn – függetlenül a két tevékenység egymáshoz viszonyított arányától. Amennyiben a munkaviszony alapján a munkavégzés egyszerre több tagállamban is fennáll, a párhuzamos munkavégzésre irányadó szabályokat kell alkalmazni.⁶⁴

10. Az A1 igazolás igénylése

Ha a munkavállaló, az önálló vállalkozó belföldi munkavégzése mellett, azzal egyidejűleg munkavállalóként vagy önálló vállalkozóként másik államban is végez munkát, a koordinációs rendeletek rendelkezései alapján a magyar jog alkalmazásának meghatározása érdekében, választása szerint a lakóhelye, tartózkodási helye vagy munkáltatójának székhelye szerint illetékes REP-nek⁶⁵ kell az alábbi adatokat szolgáltatnia:

- természetes személy esetén a személyazonosító adatai, állampolgársága, lakcíme, TAJ-száma, az önálló vállalkozó nyilvántartási száma,
- a munkáltató(k) neve, székhelye (lakóhelye), adóazonosító száma,
- a gazdasági tevékenységek statisztikai osztályozása NACE Rev. 2. rendszerének létrehozásáról szóló 2006. december 20-i 1803/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendeleten alapuló TEÁOR-szám vagy szakmakód, amelynek megfelelő tevékenységet végez a munkavállaló a külföldi munkáltató részére, illetve amelynek megfelelő tevékenységet végez az önálló vállalkozó a másik államban,
- ha a munkavállaló belföldön és a másik államban is munkavállaló, a belföldi és külföldi munkaviszonyhoz kapcsolódó munkaidő mértéke és munkabér (egyéb díjazás) összege, és azok egymáshoz viszonyított aránya, és
- ha az önálló vállalkozó belföldön és a másik államban is önálló vállalkozó, a belföldön és külföldön elért vállalkozói bevétel összege, és azok egymáshoz viszonyított aránya.⁶⁶

Abban az esetben, ha a munkavállalót kizárólag egy munkáltató foglalkoztatja egyszerre vagy váltakozva több tagállamban, az A1 jelű igazolást a munkáltató is igényelheti.

Az előzőekben felsorolt adatok igazolására a munkavállalónak csatolnia kell a másik államban teljesítendő munkavégzés alapjául szolgáló, a munkavégzésre irányuló jogviszony létesítéséről szóló szerződést, az önálló vállalkozónak az e tevékenysége folytatásához szükséges, vagy arra való jogosultságot igazoló okiratot.

A kiküldetési igazolás (A1) igényléséhez továbbra is felhasználható az OEP hivatalos honlapjáról⁶⁷ letölthető, valamint az 1408/71/EGK rendelet szerinti párhuzamos munkavállalás, vagy önálló tevékenység esetén alkalmazandó igénylőlap (E 101) is. A 2010. május 1-jét követően kezdődő, vagy a korábban kezdődött, de május 1-je utáni időszakra

⁶³ Munkaügyi Értesítő, 2010. június, 195.

⁶⁴ Munkaügyi Értesítő, 2010. június, 195.

⁶⁵ Regionális Egészségbiztosítási Pénztár

⁶⁶ Országos Egészségbiztosítási Pénztár, Biztosítási kötelezettség változása a 883/04/EK rendelet szerint In: www.oep.hu

⁶⁷ www.oep.hu

áthúzódó párhuzamos tevékenység esetén a REP – az igénylőlap fejlécétől függetlenül – a 883/2004/EK rendelet szabályai szerint bírálja el.

A REP a foglalkoztató kérelmét a kérelem benyújtását követő 22 munkanapon belül bírálja el. Abban az esetben, ha a kérelemnek helyt ad, akkor A1 jelű nyomtatványt ad ki, annak elutasítása esetén viszont határozatot hoz, mellyel szemben jogorvoslatnak van helye.⁶⁸

11. A biztosítási kötelezettség ideiglenes megállapítása

Az Európai Unió területén kereső tevékenységet végző uniós állampolgár nem kerülhet olyan helyzetbe, hogy valamely tagállam szabályai szerint ne legyen – kötelezően vagy önkéntesen – biztosított. Garanciális szabályok kerülnek ezzel előtérbe. Ennek érdekében a biztosítási kötelezettséget a tevékenység kezdő napjától meg kell határozni, abban az esetben is, ha a tevékenység körülményeiből a biztosítási kötelezettség nem egyértelmű:

- Amennyiben az adott személy tevékenységet csak egy tagállam területén végzi, annak szabályai szerint válik biztosítottá.
- Amennyiben az adott személy tevékenységet több tagállam területén végzi, ideiglenes jelleggel abban a tagállamban kell megállapítani a biztosítási kötelezettséget, amelyikben ezt az érintett személy kéri.
- Az érintett személy kifejezett kérelme hiányában a biztosítási kötelezettséget ideiglenes jelleggel a lakóhely szerinti államban kell megállapítani.⁶⁹

A hazai szabályok szerinti biztosítási kötelezettség ideiglenes megállapítása esetén a foglalkoztatás helye vagy a biztosított lakóhelye szerint illetékes REP A1 jelű nyomtatványt ad ki 6 hónapos érvényességgel, melyen feltünteti, hogy a biztosítási kötelezettség megállapítása ideiglenes jellegű. A REP az A1 jelű nyomtatvány egy példányát megküldi azon tagállam intézményének, amelynek területén a biztosított szintén végez kereső tevékenységet. Amennyiben a másik tagállam szerve az ideiglenes döntést a kézhezvételtől számított 2 hónapon belül nem kifogásolja, a biztosítási kötelezettség meghatározása véglegessé válik.

A tagállam intézményei közötti vita esetén egyeztetést folytatnak, melynek során megállapítják, hogy melyik tagállam joga alkalmazandó, és a biztosítási kötelezettség megállapítása a tevékenység kezdő napjáig visszamenőleges hatályú.⁷⁰

Itt is találkozunk különleges rendelkezésekkel. A rendeletben meghatározott szabályok alóli kivétel megállapítását a munkáltató az OEP-től kérhet. Mindennek akkor van helye, ha olyan különös méltánylást érdemlő helyzet áll fenn, amely ezt indokolja. A munkáltató kérelmét az OEP honlapjáról letölthető igénylőlapon nyújtja be, és azzal egyidejűleg igazolja azokat a tényeket, körülményeket, amelyekre tekintettel a kivétel megállapítását kéri.

Az OEP, amennyibe a kérelmet támogatja, javaslatot tesz eseti kivétel megállapítására a másik érintett tagállam erre kijelölt szervének. A másik tagállam hozzájárulása esetén az

⁶⁸ Országos Egészségbiztosítási Pénztár, Biztosítási kötelezettség változása a 883/04/EK rendelet szerint In: www.oep.hu

⁶⁹ Munkügyi Értesítő, 2010. június, 196.

⁷⁰ Országos Egészségbiztosítási Pénztár, Biztosítási kötelezettség változása a 883/04/EK rendelet szerint In: www.oep.hu

A1 jelű igazolást az OEP adja ki a tevékenység időtartamára, de legfeljebb 5 éves érvényességgel.

A 2010. április 30. előtt megállapított kivételek, és az azokat igazoló E101 jelű nyomtatványok az eredetileg megállapított érvényességi idő végéig, illetve – a lényeges körülmények korábbi megváltozása esetén – visszavonásig hatályosak. A 2010. április 30. előtt megállapított kivételek A1 jelű igazolással való megerősítése nem szükséges.⁷¹

12. Hazai jogszabályváltozás: összhangban a koordinációs rendelettel

A Tbj.⁷² végrehajtására kiadott 195/1997. (XI. 5.) Korm. rendeletet (Tbj. vr.) módosította a 107/2010. (IV. 9.) Korm. rendelet 2010. május 1-jei hatállyal. A közösségi rendelkezésekkel összefüggésben kiemelandó, hogy a Tbj. vr. 2010. május 1-jétől új paragrafusokkal egészült ki, nevezetesen a 23 – 27/B. §-al. Többek között itt kerül meghatározásra, hogy ki minősül nálunk munkavállalónak, illetőleg önálló vállalkozónak. A módosító rendelet aprólékos bejelentési szabályokat ír elő, mind a munkáltatók, mind a munkavállalók és önálló vállalkozók számára.⁷³

195/1997. (XI. 5.) Korm. rendelet 23. §-a értelmében munkavállalónak minősül:

- a munkavégzésre irányuló jogviszonyban álló személy,
- a társas vállalkozó, és
- a külföldi jog szerint annak megfelelő jogviszonyban álló személy.

13. A 883/2004/EK rendelet módosítása

A módosító rendelet⁷⁴ indokaiként az alaprendelet mellékleteinek meghatározását, azok további tartalommal való feltöltését tüzte ki. Célként szerepel többek között a rendelet elfogadása után az Európai Unióhoz csatlakozott tagállamok követelményeinek, valamint a más tagállamokban bekövetkezett legújabb fejleményeknek a beépítése.⁷⁵

A 883/2004/EK rendelet XI. melléklete különleges rendelkezéseket ír elő bizonyos tagállamok jogszabályainak végrehajtására. A módosító rendelkezés e vonatkozásban hangsúlyozza, hogy a XI. melléklet figyelembe kívánja venni a tagállamok különböző szociális biztonsági rendszereinek a sajátosságait, hogy megkönnyítse a koordinációs szabályok alkalmazását. Számos tagállam kérte, hogy e mellékletbe kerüljenek be a szociális biztonsági rendszerrel kapcsolatos jogszabályaik alkalmazására vonatkozó bejegyzések, valamint a Bizottságnak jog és gyakorlati magyarázatot adnak jogszabályaikról és rendszerükről.⁷⁶

Az egyszerűsítés és az ésszerűsítés kívánalmának fokozása érdekében meghatározásra kerül, hogy a különböző tagállamokra vonatkozó azon bejegyzéseket, melyek hasonló

⁷¹ Munkaügyi Értesítő, 2010. június, 196.

⁷² 1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről

⁷³ Munkaügyi Értesítő, 2010. június, 198.

⁷⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 988/2009/EK rendelete (2009. szeptember 16.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet módosításáról és mellékletei tartalmának meghatározásáról (EGT- és Svájc-vonatkozású szöveg).

⁷⁵ 988/2009/EK rendelet (2)

⁷⁶ 988/2009/EK rendelet (3)

jellegűek, illetve ugyanazt a célt tűzték ki, elvben ugyanúgy kezeljék, továbbá azok a bejegyzések, amelyek nem férnek össze az említett rendelet célkitűzéseivel, illetve amelyek kizárólag a nemzeti jogszabályok értelmezésének letisztázására törekednek, nem kerülnek bele a rendeletbe.⁷⁷

A bevezető rendelkezések között meghatározásra kerül egy nyelvi klauzula is: tájékoztatás kérése vagy a tagállamok intézményeihez kártérítési igény benyújtása során a polgárok számára a 883/2004/EK rendelete alkalmazásának megkönnyítése érdekében az érintett tagállam jogszabályaira való utalást adott esetben az eredeti nyelven is meg kell tenni bármilyen esetlegesen felkerülő félreértés elkerülése végett.⁷⁸

14. A 883/2004/EK rendelet végrehajtása

A koordinációs rendelet maga határozza meg a végrehajtási rendeletét egy utaló szabállyal.⁷⁹ Az új szabályozás az Unión belül a személyeknek szabad mozgására vonatkozó célkitűzés megvalósítása céljából a korábbiakhoz képest⁸⁰ jelentős korszerűsítést és egyszerűsítést eredményez. Célja az ügyfél és az egyes intézmények közötti információ-áramlás gyorsítása, az ügyintézési időszak lerövidítése. Ennek érdekében lehetővé teszi a jogosultság átmeneti megállapítását is. Az új végrehajtási rendelet⁸¹, 2010. május 1-jei hatállyal, az egyes tagállami intézmények között még szorosabb és pontosabb együttműködési kötelezettséget ír elő.⁸²

A tagállamok közötti ügyintézés során az elektronikus kommunikáció kerül preferálásra. Az adatok elektronikus feldolgozása várhatóan hozzájárul ahhoz, hogy az eljárások minden érintett számára gyorsabbá váljanak. Az érintett személyeknek lehetővé kell tenni, hogy élhessenek a személyes adatok kezelése és szabad mozgása tekintetében a természetes személyek védelméről szóló közösségi rendelkezésekben meghatározott valamennyi biztosíték által nyújtott lehetőséggel.⁸³

Az adatkezelés – melybe az elektronikus adatok is beletartoznak – további kritériuma, olyan adatbázisok létrehozása, amely lehetővé teszi az adatokhoz való egyidejű hozzájutást, azok frissítését.⁸⁴

A rendelet további fontos célja az átláthatóság megteremtése és biztosítása a 883/2004/EK rendelet keretében alkalmazandó előírások vonatkozásában, valamint itt is megerősítésre kerül a munkavállalók és munkanélküli személyek mobilitásának előmozdítása.⁸⁵

Hangsúlyozásra kerül a tagállamok közötti költségmegosztás elve is.⁸⁶ Különösen fontos ez a betegbiztosítás területén, ahol az eljárás során figyelembe kell venni egyrészt azon tagállamok helyzetét, amelyek az abból adódó költségeket viselik, hogy a biztosított szemé-

⁷⁷ 988/2009/EK rendelet (4) – (5)

⁷⁸ 988/2009/EK rendelet (11)

⁷⁹ 883/2004/EK rendelet 89. cikk

⁸⁰ A korábbi – az 1408/71/EGK rendelet vonatkozásában – a 574/72/EGK végrehajtási rendelet volt.

⁸¹ Az Európai Parlament és a Tanács 987/2009/EK rendelete (2009. szeptember 16.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet végrehajtására vonatkozó eljárás megállapításáról (EGT- és Svájc-vonatkozású szöveg)

⁸² 987/2009/EK rendelet (1) – (2)

⁸³ 987/2009/EK rendelet (3)

⁸⁴ 987/2009/EK rendelet (4)

⁸⁵ 987/2009/EK rendelet (12) – (13)

⁸⁶ Kiegészítő költségmegosztás követelménye.

lyek számára hozzáférést biztosítanak egészségügyi rendszerükhöz, másrészt pedig azon tagállamokét, amelyeknek intézményei a biztosítottjaik által a lakóhelyüktől eltérő tagállamban kapott természetbeni ellátások költségét viselik.⁸⁷

Újabb alapelv kerül megerősítésre, a kölcsönös segítségnyújtásra vonatkozó bekezdésben. A költségmegosztás hatékony érvényesítésére és a koordinációs szabályok zavartalan működésének érdekében meg kell erősíteni az intézmények között a szociális biztonsági követelések behajtására vonatkozó kölcsönös segítségnyújtással kapcsolatos eljárásokat. Az eredményes behajtás egyben a visszaélések és csalások megelőzésének, és kezelésének is eszköze, és a szociális biztonsági rendszerek fenntarthatósága biztosításának módja.⁸⁸

A tájékoztatási kötelezettség bővíti tovább az alapkritériumok sorát. Az érintett személyek tájékoztatása jogairól és kötelezettségeikről kulcsfontosságú eleme az illetékes hatóságokkal és a tagállami intézményekkel fenntartott, bizalmon alapuló kapcsolatnak. A tájékoztatásnak az adminisztratív eljárásokkal kapcsolatos iránymutatásokra is ki kell terjednie. A helyzettől függően az érintett személyek körébe tartoznak a biztosított személyek, a családtagjaik, és/vagy azok túlélői, vagy más személyek.⁸⁹

A rendelet fenntartja magának az intézkedés jogát – a szubszidiaritás elvének megfelelően –, amennyiben a tervezett intézkedés céljait, nevezetesen a személyek szabad mozgására vonatkozó jog hatékony gyakorlását biztosító koordinációs intézkedéseket a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, és ezért a tervezett intézkedés terjedelme és hatásai miatt azok közösségi szinten jobban megvalósíthatók. Az arányosság elve itt is követelmény, hiszen megfogalmazódik, hogy ez a rendelet nem lépi túl a célkitűzések eléréséhez szükséges mértéket.⁹⁰

ALEX EMBER

THE SOCIAL DEFENSE GET STRONGER IN THE EUROPEAN UNION: IN A LIGHT OF 883/2004 DECREE.

(Summary)

The European Union is the first integration, where the doctrine of the supremacy rule the commission. The most important question relating to the member states' law that, the legislation run by the government, or by the commission? The area of the social legislation is stay on member state level, but many European Union's law and order affect this area.

At the beginning the European Commission did not deal with the social problems, and later the social dimension get become as a subsidiary legislation beside non-discrimination rules.

The European Union many times emphasized that, they do not thinking in integrated, federal social system or federal social security, the Union just would like to contribute the

---

⁸⁷ 987/2009/EK rendelet (15)

⁸⁸ 987/2009/EK rendelet (19)

⁸⁹ 987/2009/EK rendelet (22)

⁹⁰ 987/2009/EK rendelet (23)

coordination between the member states' systems, but nowadays we could talk about the European Union's social dimension, which means mutual social legislation without political characters.

There is no integrative social law system, because the member states have a so deviant cultural background, and the historical events influenced the social system in a different way in each country. Although the target was same, but the method of the solution was different for example beneficiary system in England, or Bismarck model in Germany.

Relating to the European Social Dimension we could mention four type of ruling: *acquis communautaire*, primary law, secondary law, and soft law.

First time the claim about social coordination appeared in the Treaty of Rome in Article 42.

On the one hand the coordination of the member states' social security system are in the Commission's authority, and the other hand the Commission promote to the member states to approaches their social security system with the help of open coordination.

The contributory causes was the free movement of the employees: when the employee worked in another country – for simplicity: in another member state –, he or she would like to took same social supplies, as at the mother country. So, the problem was given by the difference of the member states' social security system, and the coordination would like to solve this with the mutual dialogue.

Summarize the above we could say the process of the convergence start with formation of the EU directives, which involves social solutions, and ended with the open coordination method.